

Centrum Badania
Opinii Społecznej

Opinie o demokracji

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ W czerwcu blisko dwie piąte Polaków (39%, od kwietnia spadek o 6 punktów procentowych) deklaruje zadowolenie ze sposobu funkcjonowania demokracji w naszym kraju, natomiast ponad połowa (53%, wzrost o 4 punkty) jest z niego niezadowolona.

- ▶ W styczniu odnotowaliśmy – w stosunku do pomiaru z listopada ubiegłego roku – umocnienie się postaw prodemokratycznych, które nadal się utrzymuje. Obecnie pogląd o przewadze demokracji nad innymi formami rządów podziela siedmiu na dziesięciu badanych (69%), natomiast nie zgadza się z nim niespełna jedna piąta (18%).

- ▶ Od stycznia minimalnie zmalał krytycyzm Polaków wobec rządów niedemokratycznych, choć warto podkreślić, że nadal utrzymuje się on na relatywnie wysokim poziomie. Obecnie niemal co drugi Polak jest przeciwny rządowi niedemokratycznemu (47%, od stycznia spadek o 3 punkty procentowe), natomiast ze stwierdzeniem, że niekiedy mogą być one lepsze od demokratycznych, zgadza się co trzeci (33%, wzrost o 3 punkty).

- ▶ Poziom alienacji politycznej, tzn. odsetek obywateli twierdzących, że nie ma dla nich znaczenia to, czy rządy w kraju są demokratyczne czy niedemokratyczne, jest obecnie najniższy (28%) w historii naszych badań prowadzonych od 1992 roku. Jednocześnie rejestrujemy rekordowo liczną grupę osób, którym nie jest to obojętne (63%).

Nastawienie Polaków do demokracji i ocenę jej funkcjonowania w naszym kraju badamy niemal od początku lat dziewięćdziesiątych. Uzyskane deklaracje pozwalają nie tylko określić obecny klimat dla rozwoju demokracji, tzn. stosunek obywateli do niej jako pewnej idei czy wartości, ale są również wskaźnikiem tego, jak postrzegana jest sytuacja polityczna w kraju, jak oceniana jest działalność rządu czy opozycji. Po ponad pół roku od zaprzysiężenia rządu, Prawo i Sprawiedliwość spotyka się z niemałą krytyką. Kontrowersje budzą kwestie związane z Trybunałem Konstytucyjnym oraz – w wymiarze bardziej ogólnym – styl rządzenia i tworzenia prawa. Na skutek niezadowolenia części społeczeństwa zainicjowano ruch społeczny o nazwie Komitet Obrony Demokracji, który co pewien czas organizuje demonstracje pod hasłem obrony wartości demokratycznych. W kontekście tych wydarzeń politycznych interesowało nas, czy w ostatnim czasie coś się zmieniło w nastawieniu Polaków do demokratycznych i niedemokratycznych rozwiązań politycznych, w jakim stopniu są one identyfikowane z obecnym systemem politycznym, a także, czy badani są zadowoleni z tego, jak działa demokracja w naszym kraju.

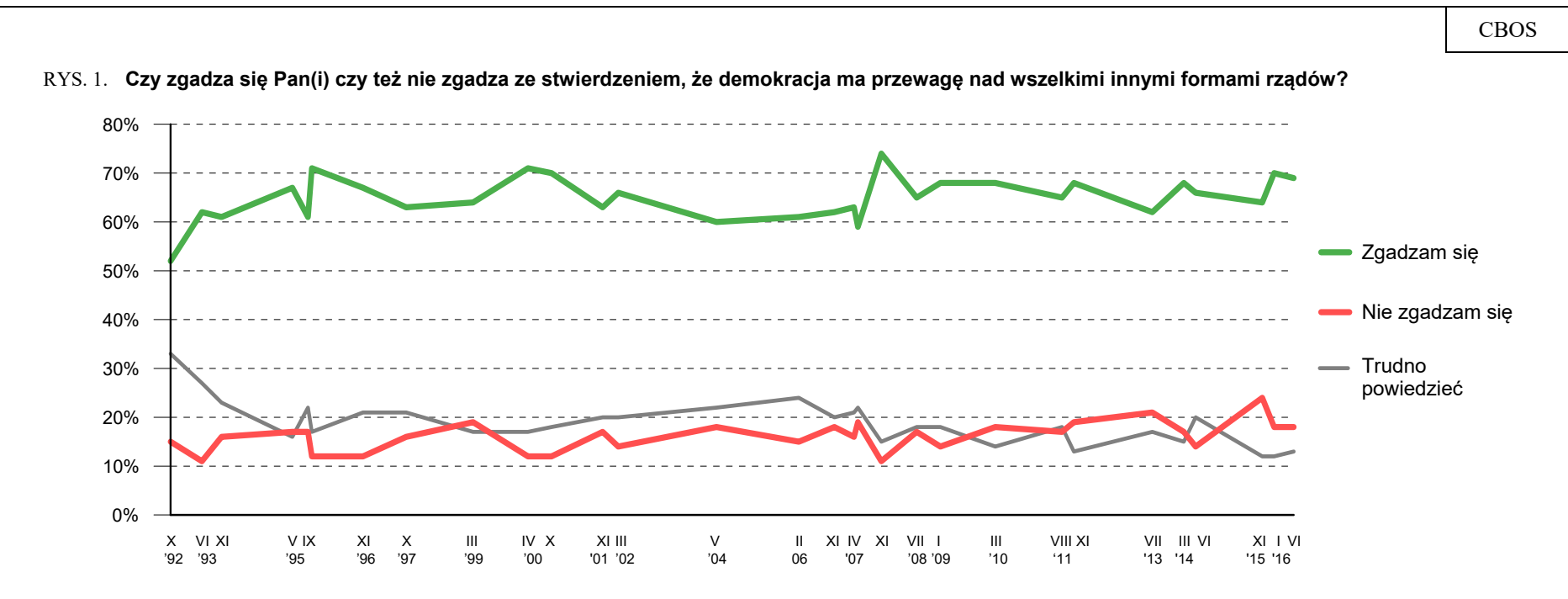
POSTAWY WOBEC DEMOKRACJI

Odkąd badamy nastawienie Polaków do demokracji, większość społeczeństwa uważa, że ma ona przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów. Przekonanie to wydaje się mocno ugruntowane, o czym świadczy stabilność opinii na ten temat. W styczniu odnotowaliśmy – w stosunku do pomiaru z listopada ubiegłego roku – umocnienie się postaw prodemokratycznych, które nadal się utrzymuje. Obecnie¹ pogląd o przewadze demokracji nad innymi formami rządów podzieliła niemal siedmiu na dziesięciu badanych (69%), natomiast nie zgadza się z nim niespełna jedna piąta (18%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (313) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 czerwca 2016 roku na liczącej 1002 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań																									
	1992	1993	1995	1997	1999	2000		2001	2002	2004	2006		2007			2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015	2016	
	X	VI	V	X	III	IV	X	XI	III	V	II	XI	IV	V	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI
	w procentach																									
Zgadzam się	52	62	67	63	64	71	70	63	66	60	61	62	63	59	74	65	68	68	65	68	62	68	66	64	70	69
Nie zgadzam się	15	11	17	16	19	12	12	17	14	18	15	18	16	19	11	17	14	18	17	19	21	17	14	24	18	18
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	17	17	18	20	20	22	24	20	21	22	15	18	18	14	18	13	17	15	20	12	12	13

Pod względem deklaracji prodemokratycznych wyróżniają się badani w wieku od 45 do 54 lat, mieszkańcy dużych i największych miast (liczących 100 tys. i więcej ludności), najlepiej wykształceni, ankietowani z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita* (2 tys. zł i więcej), a ponadto osoby o prawicowych poglądach politycznych.

Przeświadczenie o wyższości demokracji nad innymi formami rządów dominuje we wszystkich dużych elektoratach partyjnych. Najczęściej deklarują je zwolennicy Nowoczesnej, najrzadziej – choć również w znacznej większości – sympatycy ruchu Kukiz'15. Zauważalnie rzadziej niż osoby mające swoją reprezentację na scenie politycznej, demokrację jako wartość postrzegają respondenci, którzy nie wzięliby obecnie udziału w wyborach parlamentarnych.

Tabela 2

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującym stwierdzeniem? Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Nowoczesna	85	11	4
PiS	75	12	13
PO	79	15	6
Kukiz'15	70	25	5
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	67	18	16
Niezamierzający głosować	49	25	26

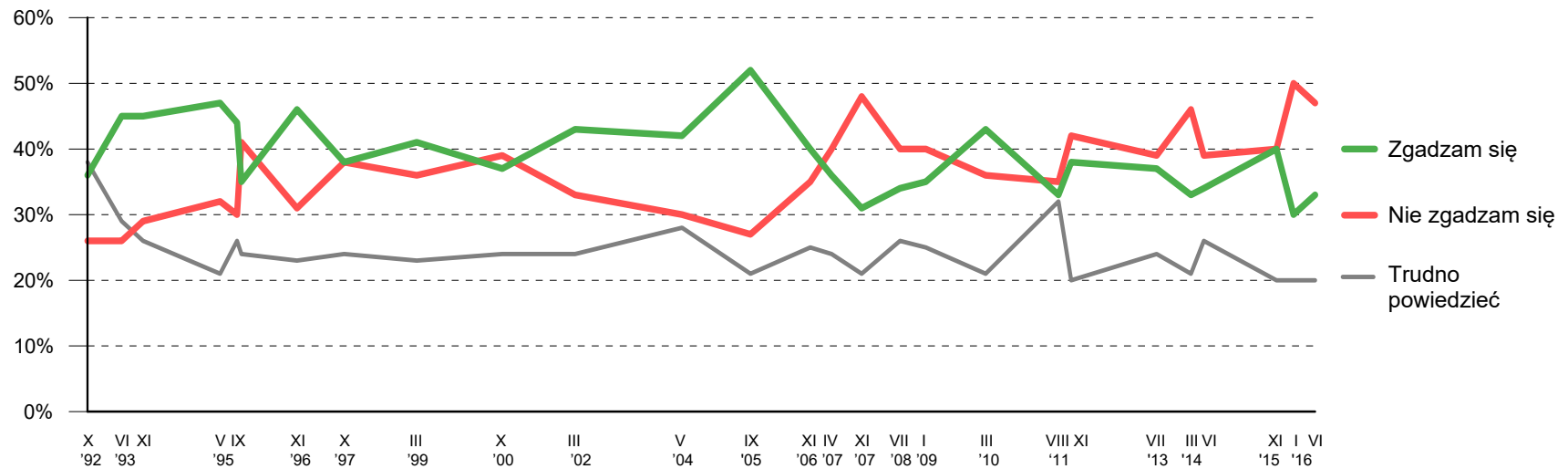
Od stycznia br. minimalnie zmalał krytycyzm Polaków wobec rządów niedemokratycznych, choć warto podkreślić, że nadal utrzymuje się on na relatywnie wysokim poziomie. Trzeba też zauważyć, że jeszcze w listopadzie ubiegłego roku opinie na temat ich dopuszczalności były podzielone: prawie tyle samo osób je akceptowało, ile odrzucało. Obecnie niemal co drugi Polak jest przeciwny rządowi niedemokratycznemu (47%, od stycznia spadek o 3 punkty procentowe), natomiast ze stwierdzeniem, że niekiedy mogą one być lepsze od demokratycznych, zgadza się co trzeci (33%, wzrost o 3 punkty).

Tabela 3

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań																												
	1992		1993			1995			1996	1997	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015	2016	
	X	VI	XI	V	IX	X	XI	X	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI		
	w procentach																												
Zgadzam się	36	45	45	47	44	35	46	38	41	37	43	42	52	40	36	31	34	35	43	33	38	37	33	34	40	30	33		
Nie zgadzam się	26	26	29	32	30	41	31	38	36	39	33	30	27	35	40	48	40	40	36	35	42	39	46	39	40	50	47		
Trudno powiedzieć	38	29	26	21	26	24	23	24	23	24	24	28	21	25	24	21	26	25	21	32	20	24	21	26	20	20	20		

CBOS

RYS. 2. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?

Z opinią, że w niektórych sytuacjach rządy niedemokratyczne mogą być lepsze od demokratycznych, częściej niż inni zgadzają się najmłodszy ankietowani, mieszkańcy małych miast (do 20 tys. ludności), natomiast przeciwnego zdania najczęściej są badani mający od 45 do 54 lat, mieszkańcy największych aglomeracji (500 tys. i więcej ludności), najlepiej wykształceni, respondenci z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita*, a także deklarujący lewicowe poglądy polityczne.

Najwyższy poziom aprobaty niedemokratycznych rozwiązań w polityce obserwujemy wśród zwolenników ruchu Pawła Kukiza, z kolei najczęściej odrzucają je potencjalni wyborcy PO i partii Ryszarda Petru.

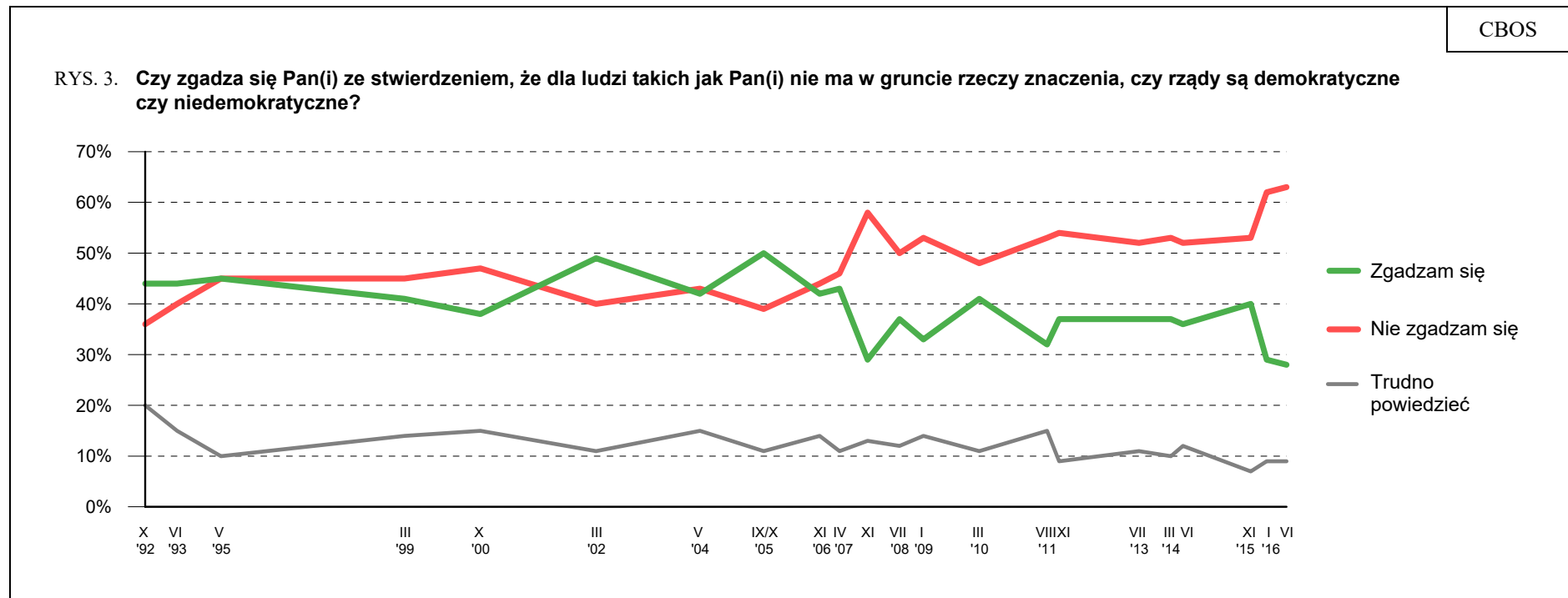
Tabela 4

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującym stwierdzeniem? Niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Kukiz'15	41	50	9
PiS	34	44	22
Nowoczesna	33	64	3
PO	25	65	10
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	32	39	29
Niezamierzający głosować	28	39	33

Jeszcze niższy niż w styczniu – a zarazem najniższy w historii naszych badań prowadzonych od 1992 roku – jest poziom alienacji politycznej, tzn. odsetek respondentów twierdzących, że nie ma dla nich znaczenia to, czy rządy w kraju są demokratyczne, czy niedemokratyczne (28%). Jednocześnie rekordowo liczna jest grupa osób, którym nie jest to obojętne (63%). Najwyższy poziom alienacji politycznej, podobnie jak znaczne przyzwolenie na rządy niedemokratyczne, odnotowaliśmy po wyborach parlamentarnych w 2005 roku. Z kolei w badaniu przeprowadzonym po przyspieszonych wyborach w 2007 roku zarejestrowaliśmy nasilenie się przeciwnych, prodemokratycznych postaw, które obserwujemy również od stycznia tego roku.

Tabela 5

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	1992	1993	1995	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015	2016	
	X	VI	V	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI
	w procentach																					
Zgadzam się	44	44	45	41	38	49	42	50	42	43	29	37	33	41	32	37	37	37	36	40	29	28
Nie zgadzam się	36	40	45	45	47	40	43	39	44	46	58	50	53	48	53	54	52	53	52	53	62	63
Trudno powiedzieć	20	15	10	14	15	11	15	11	14	11	13	12	14	11	15	9	11	10	12	7	9	9

Alienacja polityczna częściej charakteryzuje osoby najslabiej wykształcone, z gospodarstw domowych o najniższych dochodach *per capita*, mieszkańców miast średniej wielkości (od 20 000 do 99 999 ludności), a także respondentów niemających sprecyzowanych poglądów politycznych. Z kolei postawa przeciwna jest relatywnie częsta wśród osób w wieku od 25 do 34 lat, mieszkańców dużych i największych miast, badanych najlepiej wykształconych, uzyskujących najwyższe dochody *per capita*, nieuczestniczących w praktykach religijnych, a także deklarujących orientację prawicową lub lewicową.

Obojętność wobec typu rządów najczęściej wyrażają osoby, które obecnie nie wzięłyby udziału w ewentualnych wyborach parlamentarnych. Najrzadziej postawę alienacji politycznej prezentują potencjalni wyborcy Nowoczesnej i PO.

Tabela 6

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującym stwierdzeniem? Dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	30	61	9
Kukiz'15	29	71	0
PO	15	82	3
Nowoczesna	9	88	3
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	32	56	12
Niezamierzający głosować	37	48	15

OCENA DEMOKRACJI

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce jest bardziej krytyczna niż stosunek Polaków do demokracji jako pożądanego systemu politycznego. W ubiegłej dekadzie – do wyborów parlamentarnych w 2007 roku – we wszystkich pomiarach respondenci krytykujący funkcjonowanie demokracji w Polsce przeważali nad tymi, którzy oceniali je pozytywnie. Tuż po wyborach oceny się poprawiły, ale już w 2008 roku niezadowoleni znowu uzyskali przewagę nad zadowolonymi. W roku wyborczym 2011 zdania na ten temat były niemal równo podzielone – żadna z grup nie miała znaczącej przewagi, z kolei dwa lata później niezadowolenie ze sposobu funkcjonowania demokracji w Polsce wyraźnie wzrosło.

W roku 2014 osoby pozytywnie oceniające demokrację w naszym kraju w mniejszym lub większym stopniu przeważały nad oceniającymi ją negatywnie. Tuż po ostatnich wyborach parlamentarnych przewagę uzyskali respondenci rozczarowani funkcjonowaniem demokracji, co w styczniu tego roku jeszcze się nasiliło. Kwiecień przyniósł chwilową poprawę ocen, które obecnie powróciły do stanu sprzed pięciu miesięcy – w czerwcu blisko dwie piąte Polaków (39%, od kwietnia spadek o 6 punktów procentowych) deklaruje zadowolenie z funkcjonowania demokracji w naszym kraju, natomiast ponad połowa (53%, wzrost o 4 punkty) jest z niego niezadowolona.

Pozytywnie o funkcjonowaniu demokracji w Polsce wypowiada się przeważająca część zwolenników PiS, natomiast na ogół negatywnie oceniają je potencjalni wyborcy Nowoczesnej i PO, a także ponad połowa sympatyków ruchu Pawła Kukiza.

Tabela 7

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce		
	Zadowoleni	Niezadowoleni	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	71	25	4
Kukiz'15	36	59	5
PO	30	68	2
Nowoczesna	25	74	1
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	32	58	10
Niezamierzający głosować	24	59	18

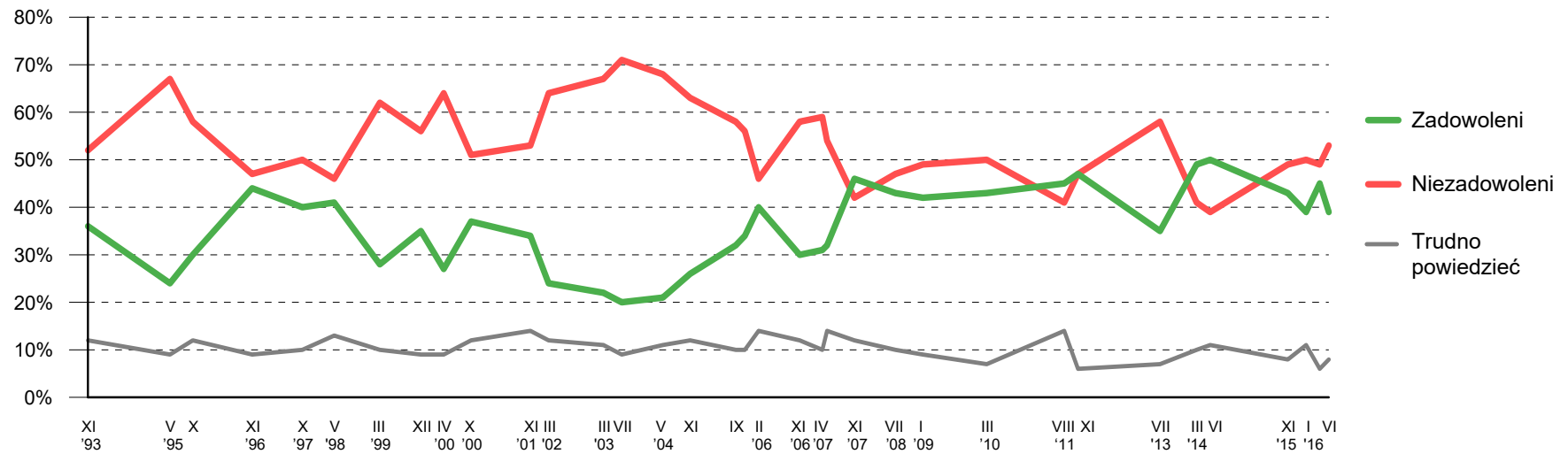
Tabela 8

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce	Wskazania respondentów według terminów badań																						
	1993	1995		1996	1997	1998	1999		2000		2001	2002	2003		2004		2005		2006		2007		
	XI	V	X	XI	X	V	III	XII	IV	X	XI	III	III	VII	V	XI	IX/X	XI	II	XI	IV	V	XI
w procentach																							
Zadowoleni	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34	40	30	31	32	46
Niezadowoleni	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56	46	58	59	54	42
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10	14	12	10	14	12

Tabela 8 (cd.)

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce	Wskazania respondentów według terminów badań												
	2008	2009	2010	2011		2013	2014		2015		2016		
	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	IV	XI	I	IV	VI
w procentach													
Zadowoleni	43	42	43	45	47	35	49	50	47	43	39	45	39
Niezadowoleni	47	49	50	41	47	58	41	39	44	49	50	49	53
Trudno powiedzieć	10	9	7	14	6	7	10	11	9	8	11	6	8

RYS. 4. Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce

Stosunkowo najlepiej funkcjonowanie demokracji w Polsce oceniają respondenci zaangażowani w praktyki religijne (uczestniczący w nich przynajmniej raz w tygodniu) oraz identyfikujący się z prawicą. Wyższy niż w innych grupach poziom zadowolenia obserwujemy również wśród osób mających 45 lat i więcej, z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym, mieszkańców dużych miast oraz respondentów uzyskujących dochody *per capita* od 650 zł do 1399 zł. Z kolei pod względem niezadowolenia wyróżniają się przede wszystkim badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne, nieuczestniczący w praktykach religijnych lub biorący w nich udział kilka razy w roku, a także respondenci mający od 35 do 44 lat, z wyższym wykształceniem, mieszkańcy małych miast, zarówno uzyskujący najwyższe dochody *per capita*, jak i niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej.

Można zauważyć, że o ile zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce wyraźnie sprzyja przekonaniu, że ma ona przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów, o tyle nie ma ono istotnego przełożenia na dezaprobatę rozwiązań niedemokratycznych i deklarowany brak obojętności wobec tego, jaki system polityczny obowiązuje w naszym kraju – obie te postawy wydają się w znacznym stopniu niezależne od oceny jakości demokracji w Polsce.

Tabela 9

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że:	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce*	
	zadowoleni	niezadowoleni
	w procentach	
►demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów		
Zgadzam się	78	67
Nie zgadzam się	11	24
Trudno powiedzieć	11	10
►dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne		
Zgadzam się	30	26
Nie zgadzam się	63	68
Trudno powiedzieć	7	6
►niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne		
Zgadzam się	35	34
Nie zgadzam się	47	50
Trudno powiedzieć	18	16

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Po ostatnich wyborach parlamentarnych nastąpiły pewne zmiany w sposobie postrzegania przez Polaków ustroju demokratycznego. Pogorszyły się oceny funkcjonowania demokracji w naszym kraju. Od listopada ubiegłego roku niezadowoleni z jej jakości górują liczebnie nad zadowolonymi. Przede wszystkim jednak wyniki tegorocznych badań wskazują na umocnienie się rangi demokracji jako swego rodzaju wartości politycznej. Najdobitniej zaznacza się to w spadku poziomowi alienacji politycznej, wyrażającej się w obojętności wobec tego, jaki system polityczny obowiązuje w Polsce. Obecnie poziom alienacji politycznej jest najniższy w ostatnim ćwierćwieczu. Ponadto relatywnie silne jest przekonanie, że demokracja ma przewagę nad innymi formami rządów, krytyczny jest także stosunek do dopuszczalności rządów niedemokratycznych. Warto podkreślić, że wprawdzie opinie na ten temat różnicują w pewnym stopniu elektoraty partyjne, jednak nie ma między nimi różnic fundamentalnych.

Opracował
Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1

		Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami na temat demokracji? Demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		69	18	13	999
Płeć	Mężczyźni	73	18	9	472
	Kobiety	65	19	17	528
Wiek	18–24 lata	67	23	11	103
	25–34	71	19	9	189
	35–44	69	21	9	181
	45–54	77	16	8	147
	55–64	69	12	20	177
	65 lat i więcej	61	20	19	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	67	15	18	397
	Miasto do 19 999	64	23	13	128
	20 000 – 99 999	62	27	11	197
	100 000 – 499 999	78	14	9	161
	500 000 i więcej mieszk.	79	15	6	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	48	24	28	205
	Zasadnicze zawodowe	65	15	20	243
	Średnie	75	19	6	303
	Wyższe	83	15	2	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	84	16		95
	Średni personel, technicy	77	18	5	22
	Pracownicy adm.-biurowi	80	13	7	69
	Pracownicy usług	75	19	6	62
	Robotnicy wykwalifikowani	71	20	9	113
	Robotnicy niewykwalifik.	61	19	20	45
	Rolnicy	74	10	16	54
	Pracujący na własny rach.	81	16	3	52
	Bezrobotni	54	24	22	48
	Emeryci	64	19	17	229
	Renciści	51	16	33	68
	Uczniowie i studenci	76	19	5	72
	Gospodynie domowe i inni	51	27	22	71
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	75	17	7	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	84	12	4	82
	sekt. prywat. poza rolnict.	74	19	7	242
	prywatnym gosp. rolnym	75	11	13	56
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	64	17	19	131
	Od 650 zł do 999 zł	54	21	24	123
	Od 1000 zł do 1399 zł	68	23	9	178
	Od 1400 zł do 1999 zł	72	15	13	134
	2000 zł i więcej	86	13	2	154
Ocena własnych war. mater.	Złe	44	25	30	88
	Średnie	70	16	14	448
	Dobre	72	19	9	464
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	65	16	18	48
	Raz w tygodniu	68	18	14	457
	1–2 razy w miesiącu	67	22	11	147
	Kilka razy w roku	71	16	13	216
	W ogóle nie uczestniczy	71	21	9	124
Poglądy polityczne	Lewica	75	19	6	144
	Centrum	71	20	10	281
	Prawica	78	14	8	316
	Trudno powiedzieć	53	21	26	248

Tabela 2

		Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami na temat demokracji? Niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		33	47	20	998
Płeć	Mężczyźni	37	47	16	471
	Kobiety	29	47	25	527
Wiek	18–24 lata	45	38	16	103
	25–34	36	47	16	189
	35–44	31	50	19	181
	45–54	31	55	14	147
	55–64	28	42	30	176
	65 lat i więcej	29	44	27	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	44	26	397
	Miasto do 19 999	41	34	24	128
	20 000 – 99 999	32	50	17	196
	100 000 – 499 999	32	49	19	161
	500 000 i więcej mieszk.	33	60	7	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	28	30	42	205
	Zasadnicze zawodowe	31	43	26	241
	Średnie	36	50	13	303
	Wyższe	34	59	7	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	62	6	95
	Średni personel, technicy	39	49	12	22
	Pracownicy adm.-biurowi	30	62	8	69
	Pracownicy usług	30	52	18	62
	Robotnicy wykwalifikowani	44	43	13	112
	Robotnicy niewykwalifik.	18	48	34	44
	Rolnicy	32	46	21	54
	Pracujący na własny rach.	39	57	5	52
	Bezrobotni	34	36	29	48
	Emeryci	30	43	26	229
	Renciści	23	29	49	68
	Uczniowie i studenci	46	39	15	72
Gospodynie domowe i inni	25	45	30	71	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	61	13	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	51	11	81
	sekt. prywat. poza rolnict.	37	50	13	242
	prywatnym gosp. rolnym	35	45	20	56
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	33	35	32	131
	Od 650 zł do 999 zł	31	39	30	123
	Od 1000 zł do 1399 zł	33	46	22	178
	Od 1400 zł do 1999 zł	34	48	18	134
	2000 zł i więcej	30	64	6	153
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	38	33	87
	Średnie	34	43	24	448
	Dobre	32	52	16	463
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	37	45	18	48
	Raz w tygodniu	33	43	23	456
	1–2 razy w miesiącu	32	47	21	147
	Kilka razy w roku	32	51	17	216
	W ogóle nie uczestniczy	30	52	17	124
Poglądy polityczne	Lewica	33	57	10	144
	Centrum	33	53	14	281
	Prawica	34	52	14	316
	Trudno powiedzieć	31	27	41	247

Tabela 3

		Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami na temat demokracji? Dla ludzi takich jak ja nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne, czy niedemokratyczne			Liczba osób
		Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		28	63	9	997
Płeć	Mężczyźni	32	63	5	471
	Kobiety	25	64	11	526
Wiek	18–24 lata	26	62	12	103
	25–34	22	72	5	189
	35–44	27	66	6	180
	45–54	30	66	4	147
	55–64	32	58	10	176
	65 lat i więcej	31	56	13	201
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	58	11	397
	Miasto do 19 999	31	58	11	128
	20 000 – 99 999	36	58	7	197
	100 000 – 499 999	23	72	5	159
	500 000 i więcej mieszk.	12	84	4	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	40	43	17	205
	Zasadnicze zawodowe	34	54	11	240
	Średnie	26	69	5	303
	Wyższe	16	81	3	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	15	84	2	95
	Średni personel, technicy	19	76	5	22
	Pracownicy adm.–biurowi	20	77	3	69
	Pracownicy usług	29	68	3	62
	Robotnicy wykwalifikowani	35	60	5	112
	Robotnicy niewykwalifik.	39	49	12	45
	Rolnicy	22	73	6	54
	Pracujący na własny rach.	21	73	5	52
	Bezrobotni	42	45	13	48
	Emeryci	30	58	12	229
	Renciści	39	43	18	68
	Uczniowie i studenci	25	69	6	72
	Gospodynie domowe i inni	29	57	14	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	23	73	4	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	73	5	82
	sekt. prywat. poza rolnict.	27	68	5	242
	prywatnym gosp. rolnym	23	69	8	56
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	45	43	12	131
	Od 650 zł do 999 zł	31	55	14	123
	Od 1000 zł do 1399 zł	31	62	7	178
	Od 1400 zł do 1999 zł	30	62	8	134
	2000 zł i więcej	13	85	2	152
Ocena własnych war. mater.	Złe	34	55	11	88
	Średnie	33	59	8	448
	Dobre	23	69	8	461
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	59	16	48
	Raz w tygodniu	31	59	10	456
	1–2 razy w miesiącu	30	64	6	147
	Kilka razy w roku	24	68	7	216
	W ogóle nie uczestniczy	22	72	6	124
Poglądy polityczne	Lewica	25	71	4	144
	Centrum	31	65	4	281
	Prawica	20	75	5	316
	Trudno powiedzieć	38	43	19	246

Tabela 4

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?			Liczba osób
		Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		39	53	8	999
Płeć	Mężczyźni	44	51	5	473
	Kobiety	35	54	10	527
Wiek	18–24 lata	41	49	10	103
	25–34	35	59	5	191
	35–44	29	63	7	181
	45–54	45	51	5	147
	55–64	43	48	10	176
	65 lat i więcej	44	45	11	202
Miejsce zamieszkania	Wieś	43	47	10	398
	Miasto do 19 999	30	64	6	127
	20 000 – 99 999	36	58	6	197
	100 000 – 499 999	44	48	8	161
	500 000 i więcej mieszk.	35	56	8	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	43	42	15	205
	Zasadnicze zawodowe	43	47	10	244
	Średnie	38	57	6	303
	Wyższe	34	63	3	248
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	59	4	95
	Średni personel, technicy	32	55	13	22
	Pracownicy adm.-biurowi	29	68	4	68
	Pracownicy usług	36	58	6	62
	Robotnicy wykwalifikowani	42	51	7	114
	Robotnicy niewykwalifik.	34	64	2	44
	Rolnicy	38	61	1	54
	Pracujący na własny rach.	47	48	5	52
	Bezrobotni	50	42	8	48
	Emeryci	44	47	9	229
	Renciści	41	39	21	69
	Uczniowie i studenci	45	49	7	72
Gospodynie domowe i inni	22	63	15	71	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	39	55	6	135
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	64	5	82
	sekt. prywat. poza rolnict.	39	56	4	242
	prywatnym gosp. rolnym	40	60		56
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	40	48	12	131
	Od 650 zł do 999 zł	44	45	11	124
	Od 1000 zł do 1399 zł	47	49	4	179
	Od 1400 zł do 1999 zł	35	55	10	134
	2000 zł i więcej	38	60	2	153
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	59	12	88
	Średnie	38	53	9	450
	Dobre	42	52	6	462
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	39	10	49
	Raz w tygodniu	47	44	10	458
	1–2 razy w miesiącu	37	56	7	147
	Kilka razy w roku	31	63	6	216
	W ogóle nie uczestniczy	24	71	5	123
Poglądy polityczne	Lewica	22	74	4	144
	Centrum	38	55	8	281
	Prawica	56	42	2	316
	Trudno powiedzieć	30	52	18	247